

BRAČNO POSREDOVANJE/MEDIJACIJA RAZVODA

Branka Alajbegović, prof. porodični psihoterapeut

Posredovanje, odnosno medijacija, je postupak u kojem neutralna strana, medijator, strankama pomaže u nastojanju da kroz pregovore dođu do obastrano prihvatljivog rješenja spora.

Postupak je vansudski i dobrovoljan za stranke. One same biraju medijatora, koji im pomaže da lakše dođu do sporazuma. Medijator ne daje rješenja. Rješenje je u rukama stranaka u postupku. Tokom postupka, stranke se dogovaraju i pruža im se mogućnost da grade i unapređuju narušene odnose.

Porodičnim zakonom FBiH-e iz 2005.godine uvodi se obaveznost provođenja postupka posredovanja za bračne partnere koji imaju djecu nad kojom ostvaruju roditeljsko staranje, a nalaze se u razvodnoj fazi braka. Postupak se provodi prije podnošenja zahtjeva za razvod bračne zajednice putem suda.

Aktom Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, od aprila 2006.godine, KJU“Porodično savjetovalište“ postaje ovlašteni posrednik u postupku posredovanja za supružnike u razvodu.

Od tada medijacija koncipirana kao stručna sociopsihoterapijska procedura, zakonom prepoznata, postaje dio iskustvene prakse Savjetovališta.

U fazi razvoda braka, posredovanje ima za cilj ublažiti traume emocionalno iscrpljujućeg procesa i stabilizirati porodični sistem u separatisanim uvjetima.

Supružnicima se omogućava da preispitaju odluku o razvodu, tj. imaju mogućnost da uz profesionalnu pomoć prevaziđu poteškoće koje su dovele do poremećaja u njihovom odnosu /mirenje partnera/, kao i u postizanju dogovornog roditeljstva.

Sporazum supružnika postignut u toku postupka posredovanja dobiva izvršnu snagu nakon provedenog postupka razvoda braka putem suda, tj.dobiva snagu pravosnažne sudske odluke i podložan je prinudnom izvršenju.

Supružnike/roditelje, koji ne postignu sporazum o načinu vršenja roditeljskog prava u toku postupka, voditelj postupka upućuje Organu starateljstva čiji stručni tim u ime roditelja daje prijedloge sudu po istim pitanjima.

U zakonskim okvirima, posredovanje je strukturiran, vremenski ograničen postupak. Voditelj postupka je dužan u roku od dva mjeseca okončati postupak. U naročito opravdanim slučajevima rok se može produžiti za jedan mjesec.

Ako se zahtjev za sporazumni razvod braka ili tužba podnesu prije okončanja postupka posredovanja, sud će taj zahtjev odbaciti.

O toku provedenog postupka, medijator sačinjava zapisnik koji potpisuje zajedno sa supružnicima i zapisničarom. Po uručenju istih, supružnici stiču mogućnost podnošenja zahtjeva za razvod bračne zajednice putem suda.

Voditelj je u obavezi da napiše i stručno mišljenje za potrebe suda. Stručno mišljenje sadrži socioanamnestičke podatke vezane za dinamiku odnosa u porodici, stepen poremećaja bračnih odnosa, kao i procjenu senzibiliteta roditelja za razvojne potrebe djece perspektivno.

Ukoliko tokom medijacije dođe do mirenja supružnika, postupak se obustavlja.

Ako se u postupku posredovanja bračni partneri ne izmire, tj. ostanu pri odluci o razvodu braka, voditelj postupka se tokom medijacije fokusira na ublažavanje faze emocionalnog razvoda, na roditeljske snage i razvojne potrebe djece.

U ovoj fazi medijacija ima zadatak da rehabilituje porodični sistem, minimizira negativne psihosocijalne posljedice i konflikt lojalnosti kod djece.

Kriterijumi za otpočinjanje postupka posredovanja su:

- odsustvo aktualnog nasilja,
- odsustvo akutne mentalne bolesti,
- postojanje rasuđivanja za donošenje odluka,
- spremnost da se partneri pridržavaju elementarnih pravila pristojne komunikacije;

Postupak počinje sa podnošenjem zahtjeva supružnika / sporazumnog ili jednog od supružnika / ovlaštenom posredniku. Zahtjev za posredovanje mogu podnijeti i bračni partneri koji nemaju djecu nad kojom ostvaruju roditeljsko staranje.

Osoba ovlaštena za vođenje postupka dužna je u roku od osam dana od dana podnošenja zahtjeva pokrenuti postupak posredovanja i pozvati oba partnera na prvu seansu.

Ako se ne odazovu na poziv, a ne opravdaju svoj izostanak, postupak se obustavlja.

Punomoćnici ne mogu zastupati bračne partnere, niti mogu prisustvovati u postupku posredovanja.

Posredovanje zahtjeva visoko strukturisano uvođenje u proces. Struktura omogućava siguran i povjerljiv kontekst rada. U fazi pridruživanja, voditelj postupka partnerima prezentira osnovne didaktičke informacije o postupku. Potom slijedi prikupljanje relevantnih informacija o podudarnim i oprečnim stavovima i mišljenjima vezano za partnerski i roditeljski odnos. U daljem radu slijedi proces fokusiran na „testiranje“ održivosti partnerskog odnosa i roditeljske kooperativnosti.

Ovdje se uvijek postavlja pitanje eventualnog pomirenja i u skladu sa tim slijede indikacije za bračnu terapiju ili terapiju razvoda.

Posredovanje je proces tokom kojeg se može intervenirati prilagodljivim i uvremenjenim metodama i tehnikama Sistemske porodične terapije, koje imaju preventivne i rehabilitacione utjecaje na sve aktere razvoda.

Izbor metode je kompatibilan sa osobnošću i znanjima voditelja postupka/medijatora, a ovisi i od nivoa partnerskog konflikta, tj. složenosti razvodne faze u kojoj se oni nalaze. Medijator se opredjeljuje za metodu koja će biti najadekvatnija za klijente u razvodu.

Na taj način medijatoru se pruža šansa da, kroz uspješno pruženu uslugu supružnicima, dobije odgovarajuću profesionalnu satisfakciju.

U Savjetovalištu, kao ovlaštenom posredniku, tokom vođenja postupka dominiraju strukturalna i terapijska medijacija.

Strukturalni pristup je ciljno orijentiran i bazira se na kooperativnim dogovaranju, otvorenoj komunikaciji, i obastranom povjerenju. Posebno je efikasan kod partnera koji su razriješili emocionalne probleme i prihvatili razvod kao rješenje. Najčešće su to supružnici koji su podnijeli sporazumni zahtjev za provođenje postupka, kod kojih je faktička bračna zajednica već izvjesno vrijeme prekinuta i koji su samostalno ovladali emocionalnom fazom razvoda.

U fokusu posredovanja je verifikacija obostrano prihvatljivog plasiranog sporazuma supružnika po pitanju starateljstva, načina održavanja neposrednih odnosa mladb.djece sa roditeljem sa kojim neće nastaviti živjeti i njihovog izdržavanja.

Kada voditelj postupka uvidi da su emotivna pitanja još uvijek primarni problem supružnika, tada se prakticira terapijska medijacija.

Terapijski pristup je emocionalno orijentiran. Prije dogovaranja i odlučivanja supružnika o starateljstvu i odnosima sa mladb.djecom, prioritetno se rješavaju njihova emocionalna pitanja. Postavljaju se granice između partnerskih i roditeljskih relacija.

Aktivnim slušanjem, naizmjeničnim eksplorisanjem emotivnih stanja, te verbaliziranjem kako

su se međusobno čuli i razumjeli, supružnici postepeno razvijaju socijalni dijalog koji stimuliše formiranje empatijskog odnosa sa uvidom u pojedinačne, ali i njihove zajedničke interese.

Dovode se u poziciju ujedinjenja protiv „zajedničkog problema“, što im olakšava uključivanje u dimenziju budućnosti i pomjeranje od pozicionog prema interesnom dogovaranju. „Izlistavanje“ pojedinačnih prijedloga, definiranje prihvatljivih kompromisnih rješenja u zajednički sporazum predstavlja finalnu fazu postupka. Sa terapijskom medijacijom se minimiziraju utjecaji emocionalnih problema roditelja na moguće buduće psihosocijalne posljedice kod njihove djece i olakšava faza adaptacije svih članova porodičnog sistema na novonastale životne okolnosti.

Pozicija voditelja postupka /medijatora/ podrazumjeva upotrebu stečenih znanja i profesionalnih iskustava o psihološkim, socijalnim i pravnim aspektima partnerskog odnosa, razvodu i razvojnim dječjim fazama.

Medijator organizira, vodi i kreira postupak. Njegova uloga je definirana profesionalnim kodeksom ponašanja koje se odnosi na:

- nepristrasnost / stav nefavorizovanja bilo kojeg partnera/;
- neutralnost/ vezano za ponašanje i odnos bez ličnog interesa, dobiti, komentara, diskriminacije, privatnih razgovora /;
- povjerljivost plasiranih privatnih informacija koje nisu u suprotnosti sa zakonom i opće prihvaćenim javnim interesima;
- objektivnost / isključen subjektivni utjecaj/;
- empatičnost /prepoznavanje i pridavanje značaja specifičnim stanjima i potrebama partnera /;
- realističnost /sagledavanje svih aspekata porodičnog i bračnog sistema, interpersonalnih odnosa u cilju kreiranja pravičnije sprovodivosti sporazuma/;
- profesionalnu kompetentnost / autoritet i sposobnost u pomirenju suprotstavljenih interesa, bez moći da se autoritativno donesu odluke.

Posrednik/medijator, inicira, facilitira, poboljšava međusobnu komunikaciju partnera, zastupa realnu stranu stvari, a veoma često preuzima i ulogu „katalizatora“ tenzija s ciljem održivosti integriteta partnera u razvodnoj fazi njihove bračne zajednice.